

ความสัมพันธ์ของความรอบรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรค พิษสุนัขบ้า ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

The Relationship of Health Literacy and Rabies Prevention and Control of Village Health Volunteers, Yang Talat District, Kalasin Province

สุพัตรา ถิ่นไม้บุรณ์ ส.ม. (การบริหารสาธารณสุข)*

Supattra Thinpaiboon M.P.H. (Public Health Administration)*

ทศพล ใจทาน ส.ม. (การบริหารสาธารณสุข)**

Todsapol Jaitan M.P.H. (Public Health Administration)**

*สำนักงานสาธารณสุขอำเภอยางตลาด

*Yang Talat District Public Health Office

**โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองตอกแป้น
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

** Nong Tok Paen Subdistrict Health Promoting Hospital
Yang Talat District, Kalasin province

Received: April 3, 2024

Revised: November 29, 2024

Accepted: December 22, 2024

บทคัดย่อ

สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าจังหวัดกาฬสินธุ์ปี พ.ศ.2561 – 2566 พบผลตรวจยืนยันสัตว์หัวบวกรวมจำนวน 14, 9, 1, 0, 0 และ 4 ตัว ตามลำดับ ปี พ.ศ.2561 อำเภอยางตลาด มีผู้เสียชีวิต 1 ราย ซึ่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นบุคลากรทางสาธารณสุขที่สำคัญในการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพให้กับประชาชน การป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่และเป็นต้นแบบด้านสุขภาพให้กับประชาชน และชุมชน การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางในครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความรอบรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยศึกษาในกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอำเภอยางตลาด กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซ์และมอร์แกนได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 331 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามและแนวทางการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 (S.D.=0.28) ระดับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 (S.D.=0.31) จากผลการวิเคราะห์พบว่า ภาพรวมความรอบรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ระดับสูงกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.684$, $p\text{-value}<0.001$) ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีความรอบรู้ในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อจะได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประชาชนและชุมชนในการปฏิบัติตนและตระหนักในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ความรอบรู้ด้านสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรค โรคพิษสุนัขบ้า

Abstract

Rabies situation of Kalasin Province in 2018 - 2023 found confirmed test results were 14, 9, 1, 0, 0 and 4 positive animals, respectively. In 2018, Yang Talat District, there was 1 death. Village health volunteers are important public health personnel in creating health literacy for the people. Disease prevention and control in the area and be a health model for people in the community. This cross-sectional descriptive research Therefore, the objective was to study the relationship between health literacy and rabies prevention and control among village health volunteers in the district Yang Talat, Kalasin Province. Which public health volunteers has an important part in creating health literacy in disease affected areas. Research aimed to study the relationship of health literacy and rabies prevention and control of village health volunteers, Yang Talat District, Kalasin Province. The study was in group village health volunteers in Yang Talat District. The sample was determined using the Krejcie & Morgan table. The sample size was 331 people using stratified random sampling. The tools used were questionnaires and focus group guidelines. Data analysis was performed by descriptive statistics these are percentage, mean, and standard deviation. The correlation was determined using Pearson's correlation statistics. Significance at the level of 0.05.

The results showed that the overall level of health literacy is at a high level. The mean was 2.63 (S.D.=0.28). The overall level of rabies prevention and control was at a high level. The mean is 2.67 (S.D.=0.31). From the analysis, it was found that, overall, health literacy had a high relationship with rabies prevention and control. of village health volunteers, Yang Talat District, Kalasin Province with statistical significance ($r=0.684$, $p\text{-value}\leq 0.001$). Therefore, relevant agencies should promote knowledge. Create understanding and a positive attitude about rabies. To make the practice of prevention and control of rabies more correct.

Keywords: Health literacy, Disease control and prevention, Rabies

บทนำ

โรคพิษสุนัขบ้าเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ มีผู้ป่วยเสียชีวิตจากโรคนี้เกือบทุกปี พบในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม โดยเฉพาะสุนัข แมว และพบบ้างในโคกระบือ โดยเชื้อจะเข้าทางบาดแผลที่ถูกกัด ข่วน หรือสัมผัสกับน้ำลายของสัตว์ที่มีเชื้อ ผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้าจะพบอาการทางระบบประสาทแบบเฉียบพลัน หรือมีอาการอัมพาต โดยข้างที่ถูกกัดจะมีอาการกล้ามเนื้ออัมพาตก่อนที่จะลุกลามไปยังแขนขา และเสียชีวิตในที่สุด⁽¹⁾ ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพะเจ้าหญิงนางเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ทรงห่วงใยในปัญหาโรคพิษสุนัขบ้าที่เป็นปัญหาสำคัญของชาติ โปรดให้ดำเนินโครงการ

“สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า” การดำเนินโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดให้มีการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าหมดไปจากประเทศไทยภายในปี พ.ศ.2568 และจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปลอดโรคพิษสุนัขบ้าอย่างน้อยร้อยละ 80 ภายใต้กรอบการดำเนินโครงการฯ ทั้งหมด 8 ประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) การเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ 2) การจัดการระบบศูนย์พักพิงสัตว์ 3) การเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุม และดูแลรักษาโรคพิษสุนัขบ้าในคน 4) การขับเคลื่อนการดำเนินงานโรคพิษสุนัขบ้าในท้องถิ่น 5) การประชาสัมพันธ์ 6) การบูรณาการและการบริหารจัดการข้อมูลโรคพิษสุนัขบ้า

7) ด้านการติดตามและประเมินผล และ 8) การพัฒนา
นวัตกรรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี⁽²⁾

สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าประเทศไทย ปี พ.ศ.
2561-2566 พบว่ามีผู้เสียชีวิต จำนวน 18, 3, 3, 0, 3
และ 3 ราย ตามลำดับ⁽³⁾ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบผลตรวจ
ยืนยันสัตว์หัวบวม จำนวน 14, 9, 1, 0, 0 และ 4 ตัว
ตามลำดับ ซึ่งมีอยู่ในพื้นที่อำเภอภูกามยาว ห้วยเม็ก
สหัสขันธ์ ดอนจาน เมืองกาฬสินธุ์ ยางตลาด และนามน
นอกจากนี้ยังพบว่า อำเภอยางตลาด ใน ปี พ.ศ.2561
มีผู้เสียชีวิต 1 ราย ด้วยโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งไม่มีประวัติ
การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และปี พ.ศ.2566
ในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม พบสัตว์
ติดเชื้อพิษสุนัขบ้าจำนวน 3 ตัว ในพื้นที่ตำบลนาเชือก
เป็นโคเพศเมีย จำนวน 1 ตัว พื้นที่ตำบลหัวนาคำเป็น
สุนัขจรจัด เพศเมีย จำนวน 1 ตัว และพื้นที่ตำบลคลอง
ขามเป็นสุนัข เพศผู้ พันธุ์ผสมพิทบูล จำนวน 1 ตัว
แต่ไม่พบรายงานผู้ป่วย ซึ่งขณะนี้ได้มีประกาศเป็น
เขตพื้นที่การระบาดชั่วคราว เพื่อป้องกันการเคลื่อนย้าย
สัตว์ออกจากพื้นที่ 30 วัน และกักขังสัตว์ที่สัมผัสเชื้อ
เฝ้าอาการเป็นเวลา 15 วัน โดยสุนัขและแมวที่อยู่ในรัศมี
1 กิโลเมตรจะต้องได้รับการฉีดวัคซีนทุกตัว⁽⁴⁾ การศึกษา
ปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องในการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัข
ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนใน ปี พ.ศ.
2558 ถึง พ.ศ.2562 พบว่าพื้นที่ที่มีการพบโรคพิษสุนัข
บ้าสูง (hot spots) อยู่ในพื้นที่ตอนกลางและตะวันตกของ
จังหวัดกาฬสินธุ์ พื้นที่ทางเหนือของจังหวัดร้อยเอ็ด พื้นที่
ตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดมหาสารคาม ปัจจัยที่ส่ง
ผลต่อการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า คือ พื้นที่ที่มีประวัติ
การเกิดโรคใน 1 ปี มีโอกาสพบโรคพิษสุนัขบ้ามากกว่า
พื้นที่อื่น 8.15 เท่า สุนัขที่เลี้ยงปล่อยนอกบ้านมีโอกาส
พบโรคพิษสุนัขบ้ามากกว่าสุนัขที่เลี้ยงภายในบ้าน 3.30 เท่า
และสุนัขที่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
มีโอกาสพบเชื้อ 1.84 เท่า⁽⁵⁾

องค์การอนามัยโลก⁽⁶⁾ ได้นำเสนอแนวคิด ความ
รอบรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) หรือการพัฒนา
ความฉลาดทางสุขภาพ หรือความรอบรู้ด้านสุขภาพ
โดยใช้เป็นเครื่องมือในการสะท้อนถึงความสามารถใน

การดูแลตนเองด้านสุขภาพของประชาชน โดยบุคคลที่มี
ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสารสนเทศทางสาธารณสุข
รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
ที่ถูกต้อง เข้าใจได้ในสิ่งที่ได้ยิน จะส่งผลให้มีพฤติกรรม
การดูแลสุขภาพตนเองที่ดีกว่า ระดับความฉลาดทาง
สุขภาพต่ำ เพราะมีความรู้เกี่ยวกับโรคต่ำ ทำให้การดูแล
ตนเองไม่ดี ส่งผลให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคทำให้
มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของประเทศที่สูงขึ้น
ดอน นัทปิม ได้เสนอกรอบแนวคิดความรอบรู้ด้านสุขภาพ
เป็นครั้งแรก ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูล
ความรู้ความเข้าใจ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจ
ทักษะการจัดการตนเอง และการรู้เท่าทันสื่อ⁽⁷⁾ สำหรับ
ประเทศไทยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนด
เป็น 6 ระดับพฤติกรรมความรอบรู้ด้านสุขภาพของ
พลเมือง 4.0 ได้แก่ เข้าถึงเข้าใจ ชักถาม ประเมิน ตัดสินใจ
ปรับเปลี่ยน และบอกต่อได้⁽⁸⁾ นอกจากนี้กองสุศึกษา
กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ⁽⁹⁾ ได้เสนอคุณลักษณะสำคัญ
ที่จำเป็นต้องพัฒนาเพื่อเพิ่มความรอบรู้ทางสุขภาพ
6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและ
บริการสุขภาพ 2) ความรู้ความเข้าใจ 3) ทักษะการสื่อสาร
4) ทักษะการตัดสินใจ 5) การรู้เท่าทันสื่อ และ
6) การจัดการตนเอง⁽¹⁰⁾ การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
พบว่าการศึกษาพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของ
เจ้าของสุนัขในจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับดี และปัจจัย
ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
คือ ความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า⁽¹¹⁾ การประเมินการรับรู้
ข้อมูลข่าวสาร และพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
ของประชาชนของอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ปี พ.ศ.
2561 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร
โรคพิษสุนัขบ้าผ่านทางอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้าน (อสม.) เคยได้ยินคาถา 5ย. (อย่าแหย่ อย่าเหยียบ
อย่าแยก อย่าหยิบ อย่ายุ่ง) ความถี่ในการได้รับความรู้
อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง จากข้อมูลบริบทของพื้นที่
พบว่าประชาชนมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารค่อนข้างน้อย
และพฤติกรรมในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง⁽¹²⁾ การศึกษา
ความรอบรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรค

พิษสุนัขบ้าแก่นำชุมชนในพื้นที่อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า แก่นำชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับปานกลาง และความรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ⁽¹³⁾ การศึกษาความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของแก่นำชุมชนพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า และพื้นที่ไม่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า เขตสาธารณสุขที่ 7 พบว่า ภาพรวมความรู้ด้านสุขภาพโรคพิษสุนัขบ้า ระดับดี พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคพิษสุนัขบ้า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ความรู้โรคพิษสุนัขบ้าระดับพอใช้⁽¹⁴⁾ จากสถานการณ์และการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า โรคพิษสุนัขบ้ามีการระบาดอย่างต่อเนื่อง โดยพื้นที่ที่มีประวัติการเกิดโรคจะมีโอกาสพบโรคพิษสุนัขบ้ามากกว่าพื้นที่อื่น ซึ่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพราะถือว่าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนมีความเข้าใจบริบทของคนในชุมชนมากที่สุด จึงมีบทบาทและอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังสามารถเป็นที่ปรึกษาของประชาชนในพื้นที่ด้านพฤติกรรมที่เหมาะสม

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน หากมีความรอบรู้ในเรื่องของการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าเป็นอย่างดี ก็จะช่วยแก้ไขปัญหามา ป้องกันการเสียชีวิต และยังลดการแพร่ระบาดของโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปประกอบการกำหนดแนวทางหรือวิธีการที่เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการบรรลุตามนโยบายการเร่งรัดให้มีการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทยภายในปี พ.ศ. 2568 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive study) คำนวณหาขนาดตัวอย่าง ในกรณีทราบจำนวนของประชากร โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้จำนวน 331 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) แล้วทำการหาสัดส่วนขนาดตัวอย่างจากกลุ่มประชากรของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแต่ละสถานบริการ

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แนวทางในการสนทนากลุ่ม 2) แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ ระยะเวลาในการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และการเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ส่วนที่ 2 ความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า⁽⁹⁾ จำนวน 50 ข้อ ส่วนที่ 3 การป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 12 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating scale) มีมาตราวัด 3 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ

- ระดับคะแนน 3 หมายถึง การปฏิบัติเป็นประจำ
 - ระดับคะแนน 2 หมายถึง การปฏิบัติเป็นบางครั้ง
 - ระดับคะแนน 1 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติเลย
- เกณฑ์การวัดค่าเฉลี่ย⁽¹⁸⁾
- 1.00-1.66 เท่ากับ ระดับน้อย
 - 1.67-2.33 เท่ากับ ระดับปานกลาง
 - 2.34 -3.00 เท่ากับ ระดับมาก

และส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence : IOC) พบว่า ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง มากกว่า 0.50 และแบบสอบถามมีการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีลักษณะการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า คล้ายคลึงกันและมีพื้นที่ใกล้เคียงกับการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 และการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และรวมทั้งชุด มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและสถิติในการวิเคราะห์ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา นำเสนอการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยหลังจากได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ เลขที่โครงการ KLS.REC 197/2566 เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2566 โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 15 มกราคม 2567 ถึง 15 กุมภาพันธ์ 2567

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

คุณลักษณะส่วนบุคคลของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 83.7 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 49.8 โดยมีอายุเฉลี่ย 54.47 ปี (S.D.=8.93 ปี) อายุต่ำสุด 24 ปี อายุสูงสุด 78 ปี อาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและทำนา ร้อยละ 70.7 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 39.3 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 70.7 รายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่ไม่เกิน 5,000 บาท ระยะเวลาในการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเฉลี่ย 14.4 ปี ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 74.3 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุดค่าสูงสุดคุณลักษณะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

	คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=331)	ร้อยละ
เพศ	หญิง	277	83.7
	ชาย	54	16.3

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุดค่าสูงสุดคุณลักษณะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ (ต่อ)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=331)	ร้อยละ
อายุ		
21-30 ปี	4	1.2
31-40 ปี	15	4.5
41-50 ปี	77	23.3
51-60 ปี	165	49.8
61-70 ปี	57	17.2
71 ปีขึ้นไป	13	3.9
Mean=54.47 ปี, S.D.=8.893 ปี, Minimum=24 ปี, Maximum=78 ปี		
อาชีพหลัก		
เกษตรกร/ทำนา	234	70.7
ค้าขาย	23	6.9
รับจ้าง/กรรมกร	33	10.0
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	41	12.4
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	89	26.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	96	29.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	130	39.3
อนุปริญญา/ปวส.	16	4.8
สถานภาพสมรส		
โสด	36	10.9
สมรส	234	70.7
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	61	18.4
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	223	67.4
5,001-10,000 บาท	86	26.0
10,001-20,000 บาท	19	5.7
20,001 ขึ้นไป	3	0.9
Mean=4,952.27 บาท, S.D.=4,562.78, Min=1,000 บาท, Max=37,000 บาท		
ระยะเวลาในการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี	132	39.9
11-20 ปี	128	38.7
21-30 ปี	49	14.8
31-40 ปี	22	6.6
Mean=14.37 ปี, S.D.=9.224, Median=13ปี, Min=1ปี, Max=40ปี		
การอบรมเกี่ยวกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา		
เคย	246	74.3
ไม่เคย	85	25.7

2. ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 (S.D.=0.28) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านทักษะการตัดสินใจในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้ามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 (S.D.=0.33)

รองลงมาคือ ด้านการจัดการตนเองให้ปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.71 (S.D.=0.38) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความรู้ความเข้าใจในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.53 (S.D.=0.51) รองลงมาคือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 (S.D.=0.43) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความรอบรู้ด้านสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

มิติของความรอบรู้ด้านสุขภาพ	Mean	S.D.	แปลผล
ด้านการเข้าถึงข้อมูล และบริการสุขภาพ	2.54	0.43	มาก
ด้านความรู้ความเข้าใจในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	2.53	0.51	มาก
ด้านทักษะการสื่อสารในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	2.67	0.42	มาก
ด้านทักษะการตัดสินใจในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	2.75	0.33	มาก
ด้านการรู้เท่าทันสื่อในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	2.62	0.49	มาก
ด้านการจัดการตนเองให้ปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า	2.71	0.38	มาก
ภาพรวม	2.63	0.28	มาก

3. ระดับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ระดับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 (S.D.=0.31) โดยในด้านการป้องกันหลังถูกกัดมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 2.85 (S.D.=0.31) ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การไปหาหมอฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้ครบเมื่อถูกสุนัข แมวกัด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 (S.D.=0.33) รองลงมาคือ การล้างแผลด้วยน้ำสบู่อย่างน้อย 15 นาที ใช้ผ้าก๊อชชุบน้ำแข็งแล้ว ให้เช็ดแผลด้วย

น้ำยาฆ่าเชื้อเมื่อถูกสุนัข แมวกัด ข่วน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 (S.D.=0.37) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การหยอกถู เล่นกับสุนัข แมวที่ไม่ใช่ของตัวเอง ไม่ปฏิบัติตามคทา 5 ย. (อย่าแหย่ อย่าเหยียบ อย่าแยก อย่าหยิบ อย่ายุ่ง) อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.75 (S.D.=0.82) รองลงมาคือ การแนะนำประชาชนดูแลสุนัขให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น รักษาความสะอาดให้แก่สุนัขสม่ำเสมอปราศจากเห็บ หมัด ทำความสะอาดที่นอนสุนัข ถ่ายพยาธิ ฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 (S.D.=0.58) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

การป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	ระดับในการปฏิบัติ (n=331)			Mean	S.D.	แปลผล
	จำนวน (ร้อยละ)					
	ปฏิบัติเป็นประจำ	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติเลย			
ด้านการป้องกันสัตว์เป็นโรค				2.74	0.38	มาก
1. การแนะนำให้ประชาชนในชุมชนพาสุนัขแมวไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเป็นประจำทุกปี	278 (84.0)	52 (15.7)	1 (0.3)	2.84	0.38	มาก
2. การแนะนำให้ประชาชนในชุมชนไม่นำสัตว์ป่ามาเลี้ยง ถ้าเก็บลูกสุนัขมาเลี้ยงก็ต้องรับนำไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า	246 (74.3)	67 (20.2)	18 (5.4)	2.69	0.57	มาก
3. การแนะนำให้ประชาชนในชุมชนช่วยลดจำนวนสุนัขที่ไม่มีเจ้าของสุนัขไม่มีผู้รับผิดชอบ โดยหาทางคุมกำเนิดสุนัขเหล่านั้น	222 (67.1)	96 (29.0)	13 (3.9)	2.63	0.56	มาก
4. การแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทันทีหากพบเห็นสัตว์สงสัยเป็นบ้า	272 (82.2)	51 (15.4)	8 (2.4)	2.80	0.46	มาก
ด้านการป้องกันการถูกกัด				2.40	0.42	มาก
5. การใส่สายจูง หกนำสุนัขออกนอกบ้าน ถ้าสุนัขควรสวมเครื่องกันสุนัขกัด ไม่ปล่อยให้สุนัขเดินพ่นพ้านในที่สาธารณะ	240 (72.5)	78 (23.6)	13 (3.9)	2.69	0.54	มาก
6. การหยอกล้อ เล่นกับสุนัข แมวที่ไม่ใช่ของตัวเอง ไม่ปฏิบัติตามคทา 5 ย.	163 (49.2)	87 (26.3)	81 (24.5)	1.75	0.82	ปานกลาง
7. การแนะนำประชาชนดูแลสุนัขให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น รักษาความสะอาด ให้แก่สุนัขสม่ำเสมอปราศจากเห็บ หมัด ทำความสะอาดที่นอนสุนัข ถ่ายพยาธิ ฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ	192 (58.0)	124 (37.5)	15 (4.5)	2.54	0.58	มาก
8. การปรึกษาสัตวแพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พร้อมทั้งขอข้อมูล หลักฐาน การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าจากเจ้าของสุนัข	241 (72.8)	65 (19.6)	25 (7.6)	2.65	0.62	มาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ (ต่อ)

การป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	ระดับในการปฏิบัติ (n=331)			Mean	S.D.	แปลผล
	จำนวน (ร้อยละ)					
	ปฏิบัติเป็นประจำ	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติเลย			
ด้านการป้องกันหลังถูกกัด				2.85	0.32	มาก
9. การล้างแผลด้วยน้ำสบู่อย่างน้อย 15 นาที ใช้ผ้าก๊อชซับให้แห้งแล้ว ให้เช็ดแผลด้วยน้ำยามาเชื้อเมื่อถูกสุนัข แมวกัด ช่วน	288 (87.0)	40 (12.1)	3 (0.9)	2.86	0.37	มาก
10. การไปหาหมอฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้ครบเมื่อถูกสุนัข แมวกัด	298 (90.0)	31 (9.4)	2 (0.6)	2.89	0.33	มาก
11. การจดจำลักษณะ สังเกตอาการ และสาเหตุที่ถูกกัด รวมทั้งติดตามหาเจ้าของสัตว์ที่กัด	271 (81.9)	58 (17.5)	2 (0.6)	2.81	0.41	มาก
12. หากถูกสุนัข แมวกัด ต้องกักสุนัข แมว เพื่อดูอาการของสัตว์อย่างน้อย 10 วัน	283 (85.5)	42 (12.7)	6 (1.8)	2.84	0.41	มาก
รวม				2.67	0.31	มาก

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ภาพรวมความรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ระดับสูงกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.684$, $p\text{-value}<0.001$) ส่วนความรู้ด้านสุขภาพรายด้านพบว่า ด้านการเข้าถึงข้อมูล และบริการสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.446$, $p\text{-value}<0.001$) ด้านความรู้

ความเข้าใจในการป้องกันควบคุมโรค อยู่ในระดับต่ำ ($r=0.054$, $p\text{-value}=3.29$) ด้านทักษะการสื่อสารในการป้องกันควบคุมโรค อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.446$, $p\text{-value}<=0.001$) ด้านทักษะการตัดสินใจในการป้องกันควบคุมโรค อยู่ในระดับสูง ($r=0.683$, $p\text{-value}<=0.001$) ด้านการรู้เท่าทันสื่อในการป้องกันควบคุมโรค อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.504$, $p\text{-value}<=0.001$) ด้านการจัดการตนเองให้ปลอดภัยจากโรค อยู่ในระดับสูง ($r=0.740$, $p\text{-value}<0.001$) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ความรู้ด้านสุขภาพ	การป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า		
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r)	P-value	ระดับความสัมพันธ์
ความรู้ด้านสุขภาพ	0.684	<0.001	สูง
ด้านการเข้าถึงข้อมูล และบริการสุขภาพ	0.446	<0.001	ปานกลาง
ด้านความรู้ความเข้าใจในการป้องกันควบคุมโรค	0.054	0.329	ต่ำ
ด้านทักษะการสื่อสารในการป้องกันควบคุมโรค	0.466	<0.001	ปานกลาง
ด้านทักษะการตัดสินใจในการป้องกันควบคุมโรค	0.683	<0.001	สูง
ด้านการรู้เท่าทันสื่อในการป้องกันควบคุมโรค	0.504	<0.001	ปานกลาง
ด้านการจัดการตนเองให้ปลอดภัยจากโรค	0.740	<0.001	สูง

5. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดจากแบบสอบถามทั้งหมด 331 ฉบับ พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้เสนอปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะทั้งหมด 29 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 8.8 โดยระบุปัญหาอุปสรรคส่วนใหญ่คือ ความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงข้อมูล และบริการสุขภาพ ร้อยละ 41.4 รองลงมาคือ การป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าด้านการป้องกันสัตว์เป็นโรค ร้อยละ 31.0 ส่วนปัญหาอุปสรรคน้อยที่สุดคือ ความรู้ด้านสุขภาพด้านการจัดการตนเองให้ปลอดภัยจากโรค ร้อยละ 10.4 รองลงมาคือ การป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าด้านการป้องกันการถูกกัด และการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ร้อยละ 13.8

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ภาพรวมความรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของจันทกานต์ วลัยเสถียร และคณะ แต่มีข้อสังเกตในประเด็นแยกย่อย ด้านองค์ประกอบของความรู้ด้านสุขภาพโดยเฉพาะด้านความรู้ความเข้าใจในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าที่มีคะแนนน้อยที่สุด ทั้งนี้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านรับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพียงอย่างเดียวในปัจจุบันมีหลายช่องทางที่สามารถค้นหาความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าได้ สิ่งที่สำคัญโรคพิษสุนัขบ้ามีก่เกิด การระบาดในช่วงฤดูร้อนแต่ในปัจจุบันเกิดได้ในทุกฤดู ถ้าตรวจพบเชื้อพิษสุนัขบ้าเข้าสู่ร่างกายแล้วเสียชีวิต 100% แต่สามารถที่จะป้องกันได้ด้วยวัคซีนหลังจากถูกสุนัขกัดข่วนหรือสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกัดข่วน และผลการศึกษาการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของ

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าภาพรวมการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของประเวช ชุ่มเกษรกุลกิจ และคณะ และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ภาพรวมมีความสัมพันธ์ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.684$, $p\text{-value}<0.001$) ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของประเวช ชุ่มเกษรกุลกิจ และคณะ ในองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจในการป้องกันควบคุมโรค

สรุปผลการวิจัย

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 331 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 83.7 อายุระหว่าง 51 -60 ปี ร้อยละ 49.8 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 70.7 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 39.3 สถานภาพสมรส ร้อยละ 70.7 รายได้น้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 67.4 ส่วนใหญ่เป็น อสม.น้อยกว่า 10 ปี ร้อยละ 39.9 เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ในรอบ 1 ปี ร้อยละ 74.3 ภาพรวมความรู้ในด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า อยู่ในระดับมาก และการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า อยู่ในระดับมาก รายงานพบว่าด้านความรู้ความเข้าใจในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้ามีคะแนนน้อยที่สุด และพบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในด้านความรู้ความเข้าใจในการป้องกันควบคุมโรคมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. หน่วยงานและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง ควรจัดโครงการอบรมฟื้นฟูด้านความรู้ความเข้าใจ และ

การอบรมเชิงปฏิบัติการในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อสร้างองค์ความรู้ และการปฏิบัติการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าโดยเฉพาะ องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจในการป้องกันควบคุมโรค เพื่อพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้เข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อให้ระบบการเฝ้าระวังสอบสวนโรคมีประสิทธิภาพในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

2. ควรส่งเสริมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในพื้นที่ให้ใช้เทคโนโลยีออนไลน์เพื่อสืบค้นความรู้ที่ทันสมัยรวมทั้งใช้สื่อสารเรื่องความรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ของเขตรับผิดชอบ ให้สามารถนำองค์ความรู้ที่ถูกต้องถ่ายทอดให้ประชาชนมีความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีทางด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชนในพื้นที่เกิดโรคพิษสุนัขบ้า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ดร.จักราวุฒิ วงษ์ภักดี สาธารณสุขอำเภอยางตลาด นายเชิดชัย พลดี ผู้ช่วยสาธารณสุขอำเภอยางตลาด และนายฉัตรชัย สีตาเจียม นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ ที่ให้คำแนะนำและให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย รวมทั้งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอยางตลาด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ บุคลากรสาธารณสุข และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ไม่ได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ทุกท่าน จนเกิดความสำเร็จในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. กรมควบคุมโรค. กรมควบคุมโรคแนะประชาชนหากถูกสุนัขกัดให้รีบไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้ครบทุกเข็ม เผยปีนี้พบผู้เสียชีวิตแล้ว 3 ราย [อินเทอร์เน็ต]. 2566 [เข้าถึงเมื่อ 18 มิถุนายน 2566]. เข้าถึงได้จาก: https://ddc.moph.go.th/brc/news.php?news=34650&deptcode=brc&news_views=4368;%202566.
2. กรมปศุสัตว์. แผนยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้าตามพระปณิธานศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ปี 2560-ปี 2563 [อินเทอร์เน็ต]. 2559 [เข้าถึงเมื่อ 18 มิถุนายน 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://pvlo-pre.dld.go.th/webnew/images/stories/report/rebies2566/301Yuttasart60-63.pdf>.
3. กรมปศุสัตว์. ระบบสารสนเทศเพื่อการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า [อินเทอร์เน็ต]. 2566 [เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน 2566]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.thairabies.net/trn/>.
4. เจริญ จิระชิวะนันท์. สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี2561-2566. จำนวนผลยืนยันสัตว์หัวบวกในจังหวัดกาฬสินธุ์; 13 มิถุนายน 2566; สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดกาฬสินธุ์.จังหวัดกาฬสินธุ์: สำนักพิมพ์ปศุสัตว์จังหวัดกาฬสินธุ์; 2566.
5. วันวิสาข์ วัชชุม. ปัจจัยเสี่ยงและรูปแบบเชิงพื้นที่และเวลาของโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย 2558-2562 [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 18 มิถุนายน 2566]. เข้าถึงได้จาก: https://pvlo-kop.dld.go.th/Academic%20work/WW_Rabies_HOT_REG4_pdf.pdf.
6. Kanj M, Mitic W. Health literacy and health promotion definitions, concepts and examples in the Eastern Mediterranean Region, Individual Empowerment Conference Working Document. Nairobi, Kenya: World Health Organization; 2009.
7. Nutbeam D. Health literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21st century. Health Promot Int 2000; 15(3): 259-67.
8. ชะนวนทอง ธนสุกาญจน์. แนวคิดหลักการขององค์การรอบรู้ด้านสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการขับเคลื่อนกรมอนามัย 4.0 เพื่อความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชน (สขรส); 2561.
9. กองสุกศึกษากรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. ความฉลาดทางสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2556.
10. ขวัญเมือง แก้วดำเกิง, นฤมล ตรีเพชรศรีอุไร. ความฉลาดทางสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์; 2554.
11. โก๊ะ อาโก, จิราพร ชมพิกุล, ชีระวิทย์ รัตนพันธ์. พฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัขในจังหวัดนครปฐม ประเทศไทย. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา 2558; 13(1): 17-28.
12. สายชล เพชรล้ำ. รายงานสรุปสถานการณ์การปฏิบัติงาน ทีมตระหนักรู้สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้า. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 นครราชสีมา; 2561.
13. จันทกานต์ วลัยเสถียร, เบญจมาศ อุรัตน์. ความรอบรู้ด้านสุขภาพกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าแกนนำชุมชนในพื้นที่อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น 2563; 27(1): 86-95.

14. ปานแก้ว รัตนาธิลปภัลชาญ, กาญจนา เหลืองอุบล. ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ของแกนนำชุมชนพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า และพื้นที่ไม่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า เขตสาธารณสุขที่ 7. วารสารศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น 2565; 14(1): 1-28.
15. กนกวรรณ เอี่ยมชัย, ดลนภา ไชยสมบัติ, แดนชัย ชอบจิตร. ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชน ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดพะเยา. วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ 2565; 9(2): 155-69.
16. ประเวช ชุ่มเกษรกุลกิจ, นิรันตา ไชยพาน, สุจิตรา บุญกล้า, จักรกฤษณ์ พลราชม. ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคและภัยสุขภาพของประชาชนไทย. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ 2564; 15(3): 25-36.
17. อารีย์แร่ทอง. ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ 3อ 2ส ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กรณีศึกษาตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิชาการ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ 2562; 15(3): 62-70.
18. Best JW. Research in Education. New Jersey: Prentice Hall, Inc; 1977.